

דברי הימים

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

פרשת תרומה
שבת זכור

גיליון 371

אין לקרוא גיליון זה בעת התפילה

זמני השבת

- 5:07 הדלקת הנרות:
- 5:22 מנחה וקבלת שבת:
- 9:30 פירות טיש:
- 5:52 עלות השחר:
- 7:04 נץ החמה:
- 8:00 דף היומי:
- 9:00 שחרית:
- 9:39 - 9:03 סופ"ז ק"ש:
- 12:14 הצות:
- 12:45 מנחה גדולה:
- 5:15 מנחה וסעודה ג':
- 6:16 מוצאי שב"ק:
- 6:38 מוצאי שב"ק - ר"ת:
- 7:20 אבות ובנים:
- 8:20 דף היומי מוצש"ק:

זיכוי הרבים

רכשו לכם זכות הפצת הגליון 'דברי חיים' להצלחה ולסיד"ש בכל הענינים או להנצחת קרוביכם.

kehilasdivreichaim@gmail.com

נדבת

הדפסת הגליון והפצתו

לע"נ

האשה החשובה

והכבודה מרת יהודית

חנה מקסוול ע"ה בת

הר"ר שלמה וויט צ"ל

נלב"ע כ"ז ניסן התשנ"ב

אורה ושמחה

בסעודת ליל הפורים נוהג היה רבי ישראל מרוז"ן לספר מעשה: למלך גדול אחד היה גן נפלא, ובו עצים ושיחים נפלאים מאוד. פעם אחת מצא המלך איש אחד עומד בגן ומתבונן בעצי היער שבגן. שאלו המלך: "מדוע מאריך אתה להתבונן באלו העצים? וכי רק אלו טובים בעיניך מכל הגן?" אמר האיש: "בנאי אני, ואני רואה כי יוכל אני מאלו העצים לבנות עבורך בניינים מפוארים. לכן אני מאריך להתבונן בהם". ציווה המלך וכתרו רבים מעצי היער, והבנאי בנה מן העצים בניינים יפים עד מאוד.

שוב מצא המלך אדם אחר, שהיה עומד בגן ומתבונן בעצים שנשארו בו. שאל המלך: "ואתה, מדוע תתבונן בעצים הללו כל כך?" אמר האיש: "אם ישמע המלך לעצתי ויטעים לכרות את העצים הללו ולשרוף אותם לפחם, אוכל לעשות מן האפר זכוכית וחלונות יפים ומאירים לבניין אשר בנית. כי ראיתי שעדיין אין זכוכית בחלונות, ואני אוכל לתקן זאת". ציווה המלך לעשות כדבריו, וכך הושלם הבנין והותקנו בו החלונות הנפלאים שעשה האומן השני.

אהב המלך את שני בעלי המלאכה, הבנאי ואומן הזכוכית, אך הם שנאו זה את זה והקנאה בערה בהם. לבסוף, הוציא אומן הזכוכית שם רע לבנאי והלשיך עליו לפני המלך. הועמד הבנאי למשפט ונגזר דינו למוות. כיוון שאהב המלך את האיש, לא רצה לגרום למוותו כמו ידיו. מה עשה? שלח את הבנאי אל הקפיטן, רב החובל, ובידו מכתב המיועד לקפיטן. במכתב כתב המלך כי כאשר יבוא אליך הבנאי קח אותו אל הים והשליכהו אל המים. כיוון שהכיר רב החובל את הבנאי ואהב אותו מאוד, לא התאפק ושאל: "מה אירע לך, וכיצד אוכל להצילך?" אמר הבנאי: "אם תרצה להציל את נפשי אבקש כי תטמין אותי בירכתי הספינה, ויהי אלוקים עמנו". הבנאי הורד אל ירכתי הספינה ושם החליף את בגדיו. יום יום סיפק הספן אוכל לידיו הבנאי, וכך עבר זמן רב עד שנשכח העניין מהמלך.

יום אחד שט המלך בספינה על פני הים. בשעה שהושיט את ידו אל מחוץ למעקה הספינה, נפלה הטבעת שלו אל הים ואבדה. הצטער המלך מאוד, כי הייתה הטבעת אהובה עליו וחשובה לו מכל הון. לימים, הביא רב החובל דג לידיו הבנאי, כדי שיאכל את בשרו. כשחצה הבנאי את הדג מצא בו את טבעת המלך. מיד אמר הבנאי לרב החובל: "הנה בא הזמן שאוכל לשוב ולבוא לפני המלך". לבש האומן את בגדיו הראשונים, ונכנס כך אל הים סמוך לחוף. וכך, אל מול הקהל שהיה על החוף, עלה ובא מתוך הים כשהוא לבוש בבגדיו. כך הלך ברחובות העיר עד שהגיע אל שער המלך. בלי שקיבל רשות נכנס אל הארמון ובא לפני המלך ואמר: "אדוני המלך! הנה שבתי לעמוד לפניך. אספר לך תחילה מה שאירע לי. בשעה שזרקו אותי אל הים בא דג גדול ובלע אותי והביאני לפני מלך הדגים - הלווייתן הגדול. שם נתנו לי לאכול ולשתות, ונשארתני שם זמן רב. כיוון שרצה גם הלווייתן לבנות לו ארמון מפואר, סייעתי לו בכך ובניתי עבורו את הארמון, כשם שבניתי עבורך. וכשם שאירע בארמון המלכות שבארץ כך גם במלכות שבתוך הים - הארמון הושלם ועדיין לא הותקנו בו חלונות".

"יום אחד ראיתי והנה בא דג אחד והביא ללווייתן את הטבעת שלך. חסתי על צערך, אדוני המלך, ומיד אמרתי לפני המלך לווייתן: 'אם נתן לי את הטבעת אחזיר אותה למלך שאיבד אותה, והוא יטעים וישלח לכאן את אומן הזכוכית, כדי שישלם את מלאכת הארמון'. ועתה, המשיך הבנאי בדבריו, 'דע לך אדוני המלך, כי המלך לווייתן מצפה לאומן הזכוכית שיחליף אותי ויבא אל הים. ואם לא תעשה כדבריו עשוי הלווייתן לכתוס ולהרעיש את הארץ עד שייפול כל הארמון אשר בנית. כששמע זאת המלך, מיד ציווה לעשות כדברי הבנאי. כך לקחו את אומן הזכוכית וזרקו אותו אל הים, כדי שימהר לבוא אל המלך לווייתן לעשות עבורו את החלונות". לאחר שסיים את סיפורו נוהג היה ר' ישראל מרוז"ן לומר כי סיפור זה אינו אלא מעשה אחרשוורו והמן וכל סיפוריה של מגילת אסתר.

מסופר על איש יהודי שחי בכפר אחד הסמוך לעיר קוזניץ, והאיש עני ואביון. ביום פורים בא היהודי העירה לשמוע מקרא מגילה בבית הכנסת. בעל הקורא היה המגיד הקדוש מקוזניץ. וכששמע אותו כפרי את קריאת המגילה מהמגיד, נהנה מאוד ונתמלא בשמחה. אחר התפילה ניגש אליו המגיד, נתן לו שלום ואמר לו: "הלא אתה מכפר פלוני, השייך לי, ומדוע לא הבאת לי משלוח מנות?" שתק האיש ולא ידע מה להשיב, כי בביתו אין גם לחם לילדים, ומאיפה ייקח משלוח מנות למגיד? והמגיד הוסיף ואמר לו: "הרי פורים היום, בוא נא אתנו ותטעם מעט משקה". הלך לבית המגיד ונתנו לו שם יין ומגדנות. מרוב שמחה שזכה לשהות בבית המגיד יחד עם החבריא הקדושה שלו, נהפך לאיש אחר. הרהיב עוז בנפשו וילך לבית אחד הגבירים, שהיה סוחר יין, ויאמר אל הגביר: "פורים בא! אבקש מכבודו לתת לי בהקפה בקבוק יין טוב ובטח אשלם לו, הרי פורים היום". הגביר נענה לו ונתן לו בקבוק יין. אחרי כן הלך לחנות של מכולת ואמר שוב: "פורים בא, תנו לי שניים-שלושה תפוחים ובטח אשלם לכם, ואם לא אשלם, הרי פורים היום". נתנו לו גם את כבקשתו. והוא רץ בשמחה אל המגיד, נתן לו את היין והתפוחים ואמר: "אני נתן לרבי משלוח מנות". "טוב עשית" השיב לו המגיד, "ותזכור שבכל פורים עליך להביא משלוח מנות".

אחרי כן נמלך הכפרי דעתו: הלא בני ביתי עטופים ברעב ויודעים כלל משמחת פורים. אראה לשמח גם אותם. וילך אל מוזג היי"ש ויאמר לו שוב באותו הנוסח וביקש לתת לו בקבוק יי"ש בהקפה, "ואם לא ישלם הלא פורים היום". נתן לו המזג את היי"ש, ומשם הלך לאופה הלחם וביקש בנוסח זה כיכר לחם, ונתן לו ובחנות אחרת קיבל באופן זה דגים מלוחים אחדים. אז רץ לביתו, וכאשר פתח את הבית קרא בקול רם: "פורים היום, פורים היום!" אשתו ובני ביתו שלא הרגילו לראות אותו במצב כזה, שיהיה מלא שמחה, חשבו שאולי נשתגע ח"ו, כי לא ידעו מה היה לו. אך הוא מיהר והניח את הלחם לפניהם והוא הדגים המלוחים ואת היי"ש ואמר להם: "אכלו ושתו והיטיבו לבכם כי פורים היום". לא המרו את דברו, אכלו ושתו והוא הצטרף בעצמו גם כן עמהם.

ואחרי אשר שתו כוסות אחדות של יי"ש ונתמלאו גם הם שמחה, ויקומו כולם לרקוד ורקדו שעות אחדות רצופות. עד שפתאום שמעו והנה קול דופק בפתח, והאיש אמר לאשתו: "אל תפתחי כי ודאי איהו גוי בא להפריע את שמחת פורים שלנו". והגוי לא סקס מלדפוק והאשה אמרה: "כמדומה שזה הגוי, שדרכו להביא לנו תפוחי אדמה, אלך ואפתח לו". כאשר פתחה את הדלת, נכנס הגוי כשהוא מוכה ופצוע ומגואל בדם. תיכף התחילו לטפל בו, רחצוהו ונתנו לו כוס יי"ש ופת לחם. ויאכל וישתה ויאמר "החייטני כי כפסע היה ביני ובין המוות". וסיפר להם כי בנו חיידו ורחה מכות רצח והשליכהו החוצה, ואלמלא באו לעזרתו היה מת מהקור ומכאב. ואחרי כן אמר להם: "מכיוון שבני נהפך לי לרצח ואכזר ואתם ריחמתם עלי, לכן בואו נא עמדי אל היער ואראה לכם מטמון - כסף רב, שרציתי לתת לבני קודם מותי, ועתה אגלה אותו לכם ואני נתנו לכם במתנה". וילך האיש עם הגוי אל היער והגוי הראה לו כי תחת אילן פלוני הטמין את אוצרו. כעבור איזה ימים אחדים מת הגוי מהמכות. והאיש הלך אל היער וחפר במקום שהגוי הראה לו. ומצא שם הון רב ונהיה עשירי גדול. ובכל יום פורים היה בא אל המגיד הקדוש כהבטחתו ונתן לו משלוח מנות ביד רחבה ובלב שמח.

הסוף

ויקחו לו תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו':

לכאורה היה צריך לומר לשון "ויתנו" לי תרומה, שדרך המתנדבים שהם נותנים מעצמן, ולמה כתיב לשון קיחה, וי"ל דאיתא בברכות דף ל"ה. פסוק א' אומר לה' הארץ ומלואה ופסוק א' אומר והארץ נתן לבני אדם, קודם ברכה הוא לה' ולאחר ברכה נתן לבני אדם, שתכלית עולם הזה הוא להכיר מי שאמר והיה העולם ואם אינו מכיר הוא כגזל מהקב"ה הזן ומפרנס אותו בתנאי שיכיר ויודה להנותן, וזהו תכלית עשיית ברכת נהנין לפנין ולאחריו, והנה הקב"ה לא רצה ליקח למלאכת המשכן ממון גזול, [ומשום כך נסמכה פרשת תרומה לפרשת משפטים, לומר לך שקודם שנותנים צדקה צריכים לדעת המשפטים והדינים בממונות, שלא יתן ממון שאינו שלו לצדקה], וכן אם גזל מהקב"ה כנ"ל, לכן אמר שיקחו תרומה רק ממי שנדבה לבו להתבונן למי שייך העולם, ואם מכיר את בוראו, אזי הארץ נתן לבני אדם, ומהם אפשר ליקח.

ובפשטות כתבו המפרשים על פי הגמ' ב"ב דף י"א שמונב המלך נתן צדקה הרבה, ואמר אבותי גזו למטה ואני גזו למעלה, כי יש אדם שמקבץ הרבה ממון אבל לאחר מאה ועשרים הולך לעולמו בתכריכין כמו העני, אבל הנותן צדקה אזי צדקתו עומדת לעד ובעדו בעולם הבא, וממילא הנותן צדקה באמת לוקח לעצמו תועלת מרובה לעוה"ב עולם הנצחי, לכן כתיב "ויקחו" לי תרומה שכל תרומה לצדקה הוא לוקח לעצמו זכותים לעולם הבא.

ויקחו לו תרומה:

פרש"י לי לשמי, כתב בספר מאור התורה לבאר הענין של לי לשמי, דקיי"ל הנותן סלע לצדקה בשביל שיחיה בני ה"ז צדיק גמור [ויש גורסין ה"ז צדקה גמורה], והטעם דאף שבכל המצוות צריכים לעשותן לשמה אבל בצדקה אף שנותן שלא לשמה הרי הוא מקיים המצוה כי סו"ס העני קיבל ונהנה וזהו תכלית ועיקר המצוה, אמנם כל זה בעני, משא"כ הנותן צדקה להקדש או לבית המקדש, שם שפיר צריכים לשמה כי אין העיקר התכלית שהקדש יהנה, הלא אין הקב"ה צריך לכל זה, אלא הכונה היא לטובתנו שיהיה השראת השכינה למטה, א"כ שפיר צריך להיות לשמה כמו שאר מצוות, וזה מש"כ רש"י לי לשמי שאל תחשבו שתרומת המשכן הוא כמו שאר צדקות שאפשר ליתנו שלא לשמה, כי כאן אין התכלית ליהנות הקב"ה כמו, אלא לקיים מצוות ה' ולקח בעינין לי לשמי.

מאת כל איש אשר ידבנו לבו:

עני' צמלק משל למלך שרוצה לחיות אצל בנו, וראיתי בברכת אבי שהביא שזה הענין שמבקשים רחם נא על הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עלי אלקינו אבינו רועינו, ולכאורה מה השייכות, אלא ע"י בנין ביהמ"ק הראה הקב"ה שהוא כאב [אשר ר"ת אבינו שומרינו רועינו], והאב צריך לפרנס את בניו, וכן הענין שלאחר בית מצרים ובית הים שהכל קיבלו מיד הקב"ה צריך הקב"ה לבקש שדיבת לב, אבל זהו טבע האדם כמבואר בריש מי שהחשיך שאפילו מצא מציאה כיון שהגיע לידו יש כבר מצב של אדם בהול על ממונו וכו', ובאמת יש בזה חסד השי"ת כדי שיעי"ז יהיה ענין של צדקה תציל ממות, דמים תרתי משמע, הנה עין ה' אל יראיו להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב, שממות נעוה מעות, מחצית הצ' מרחק המת, וממילא יש כאן ענין של נדיבת לב אעפ"י שיוצא שהכל מהשי"ת, תשנ"ג: ענין לידת משה בז' אדר להורות שאיתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא כח משה רבינו נצחיות, השם משה מורה על השגחה עליונה שאף שפרעה גזר כל הבן הילוד וכו' אבל דוקא בתו הצילה את משה, להורות שפרעה אמר הבה נתחכמה לו אבל הקב"ה יותר חכם, ולידת משה מראה על נצחיות כלל ישראל, בקדו"ש הביא שזה הענין אפס קצוהו תראה וכולו לא תראה דהיינו לא ראה כל לידת משה, וכן הארון נושא את נושאו, אף שאינו מפורש בתורה מ"מ לעינים נראה כאילו נושאים את הארון אבל למעשה יש להאמין שהקב"ה עוזר ואין חכמה כנגד רצון השי"ת.

כדינו צחיי איתא שיש ט"ו תרומות שנתנו ישראל למשכן [ומש"כ רש"י י"ג היינו כשתדקדק בהן כי אבני שוהם ואבני מילואים נדבו הנשיאים ובפסוק כ' אשר תקחו מאתם], כנגד ט"ו תשבחות בישתבח והוויין של ויצייב ונכון וגם בויכרך דוד, ויש להסביר הפסוק קודם השבחות א' ישראל אבינו מעולם ועד עולם הכונה בזה כי יעקב היה מי שחלם סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, [סולם בגימ' ממון] מעולם עד עולם היינו

עוה"ז עד עוה"ב כמבואר מנחות כ"ט כי בקה ה' צור עולמים, עוה"ז נברא בה' ועוה"ב באות י', דהיינו הקשר ביניהם, כז' אלמו"ר ז"ל אמר שהמשכן לא ירד מן השמים כמו המן ועניי כבוד והבאר שהבא בנס וכן יהיה לעת"ל מקדש א' כוננו ידך אלא ועשו לי מקדש אשר תקחו מאתם קדושה צריך לבוא ביגיעה, והכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ומי שמכין עצמו בעוה"ז זוכה להגיע לעולם הבא בגן עדן הנצחי.

זהב כסף וזוהית:

הרה"ק ר' מאיר'ל מפרעמיסלאן ז"ל אמר שיש ג' דרגות בצדקה יש הנותן צדקה בעודו בריא, ויש הנותן צדקה כשנמצא במצב של סכנה ח"ו, ויש הנותן צדקה רק לאחר מיתתו, המדרגה הראשונה מרומז בזהב ר"ת זה הנותן בריא, המדרגה השניה מרומז בכסף שהוא ר"ת כשיש סכנת פחד, השלישית מרומז בנחשת שהוא ר"ת נתינת חולה שאומר תנו [דהיינו מתנת שכיב מרע].

משה רבינו ציוה לבני ישראל שיעשו הכלים קודם להמשכן ובצלאל אמר שהקב"ה רצה המשכן קודם להכלים, וכן היה האמת, וא"כ קשה למה שינה משה לומר שיעשו הכלים מקודם, ושמעתי מהרה"ז מהר"י מסעוטשין ז"ל [בעת היותי אצל שבת קודש פרשת תרומה שנת תשל"ט] כי המשכן הוא ענין השראת השכינה שהוא בלב כמשי"כ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ואמרו חז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד, והכלים הם כמו האברים שהם הכלים להאדם לעשות פעולות, והנה רצון הבורא הוא שיעסוק האדם לשמה ממש, לכן קודם כל מצוה צריך להיות השראת השכינה ממש כדי שיעשה אח"כ את המצוה לשמה ולכוין לבו לשמים, לכן ציוה שיעשו המשכן קודם להכלים, אבל משה היה רועה נאמן לישראל ותמיד הקריב עצמו עבור הכלל, וידע שאי אפשר להיות בתחילה במדרגה זו, והייב האדם לעשות עכ"פ מעשה המצוה אעפ"י שהוא שלא לשמה ומתוך כך יבוא לידי לשמה, לכן ציוה לעשות הכלים קודם להמשכן דהיינו שיעשו מעשי המצוות אף שאין לשמה גמור, אמנם למעשה במלאכת המשכן שהיו במדרגה גבוהה לכן עשה בצלאל המשכן מקודם, אבל משה רבינו דיבר על דורות הבאים כמשי"כ וכן תעשו לדורות, לכן ציוה לעשות הכלים קודם להמשכן כנ"ל.

עצי שטים:

כתב רש"י שיעקב נטע ארזים כדי שיהיה להם עצים לבנות המשכן כי במדבר לא היו עצים, ובודאי ידעו בני ישראל במצרים שיש עצים הללו שישתמשו בהם במשכן כשיצאו ממצרים, וזה נתן להם חיזוק במשך ימי הגלות שהם עתידים לצאת משם, וי"ל דזהו מאמר חז"ל עצי שטים עומדים שהיו מעמידים את ציפויים [פי' הזהב שהיה מכסה את העץ], וי"ל שהיו מעמידים את כלל ישראל בציפויים לגאולה [מלשון צפית לישועה], שנתן להם חיזוק ועידוד בימי הגלות.

ועני' צמלק שיר השירים עה"פ עד שהמלך במסיבו שיעקב בא לבאר שבע קודם שירד למצרים ליקח הארזים שאברהם אבינו נטע כמשי"כ ויטע אשל בבאר שבע, וכנראה שהאבות הקדושים ידעו מהעצי שטים ולקח יעקב עצי שטים אלו עמו למצרים.

כספר שם משמאל הציא את המדרש בפרשה זו פרשה ל"ה ד"ה ועשית: א"ר חנינא לא היה העולם ראוי להשתמש בארזים ולא נבראו אלא בשביל המקדש שנאמר ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע ואין לבנון אלא ביהמ"ק שנאמר הנה הטוב הזה והלבנון עכ"ל, וביאר דברי המדרש על פי הגמ' תענית דף כ: בשם ראב"ר"ש לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז, נמצא שמידת האדם צריך להיות ברכות ולוותר על כל דבר, אמנם כשהדבר נוגע לדבר שבקדושה צריך להיות קשה ולא יוותר על קצוה של י' מדביקות בה' ובתורתו, וזה כונת המדרש לא היה העולם ראו להשתמש "במידת" הארז דהיינו עקשנות אלא בשביל המקדש והשראת השכינה.

לפלא שבני ישראל לקחו העצים ממצרים אף שאמרו לפרעה שהולכים רק דרך שלשת ימים, והמצרים לא הגיבו כלום, אלא בשעה שהאדם בבהלה אינו רואה דברים בולטים, וכאן מצרים מקברים את בכוריהם לכן לא הרגישו כלום.

עֲשֵׂי שְׁטִים עוֹמְדִים:

לכלל ישראל, וזהו ביאור הפסוק ועשו לי מקדש כדי שאוכל לשפוך חימה על המקדש, וממילא יהיה אפשריות שהשכינה ישאר תמיד בכלל ישראל אפילו לאחר החורבן של בית המקדש, נמצא שבנין בית המקדש היה לתועלת שיהיה השראת השכינה בכל אחד.

ככל אשר אנכי מראה אותך וגו' וכן תעשה:

כ' הייטב לז המשכן היה כמראה [שפוגעל] כפי התנהגות האדם כן נהג בית המקדש אצלו, כמאמר הַעֲשֵׂה ט' הַק' עה"פ ה' צילך, וההשפעה של המקדש בא להאדם כפי ההכנה אליו, וזה פ' הפסוק אני מראה "אותך" במשכן אתה מקבל השפעה כמו אותך, וכן הוא בכל הקדושות כקדושת שבת קודש מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, אם האדם מכין עצמו לכבוד שבת ה"ה מרגיש קדושת שבת, אבל אם אין לו שום הכנה אזי קשה להרגיש את הקדושה.

ועשית שטים כרובים זהב:

ופרש"י הכרובים היו דומים לפרצוף תינוק וכן מבואר בסוכה ה', הטעם שהעדיף הקב"ה דמות תינוק על החפץ הכי מקודש בעולם יותר משאר יצורים וברואים שרפים ואופנים, כי מעלת התינוק הוא שמוכן "להתלמד" ואינו מחזיק עצמו כיודע הכל אלא שיש לו חסרון ידעיה וחכמה ובכל יום הולך לרבו שילמוד הימנו, כן צריך להיות דרך כל אדם שאם רוצה להגיע להקדושה צריך להיות מוכן תמיד להיות לומד מכל אדם ולקבל הדברים שאומרים לו בכל אופן, וזה הביאור כפורשים כנפים למעלה, שרוצה להתעלות מעלה מעלה. ופ' הַעֲשֵׂה ט' ז"ע אל תשליכנו לעת זקנה שהאדם לא יהיה במצב של זקנה שמייאש משאיפות להתעלות למעלה אלא יעלו אבר כנשרים שיהיה בבחי' נער והתחדשות.

ואל הארון תתן את העינות:

כ' רש"י לא ידעתי למה נכפל שהרי כבר נאמר ונתת את העדות אל הארון וי"ל שבא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן תחילה העדות לתוכו, ואח"כ יתן את הכפורת עליו, כי הכרובים פניהם איש אל אחיו [ס"ת שלום] להורות על מידת האחדות, אבל בתנאי שהתורה מונח במקומו, אבל אסור לוותר על קוצו של יוד של התורה"ק עבור שלום.

בגמ' מגילה איתא שבשעה שמן הפיל הגורל ונפל בחודש אדר היה שמח כי בז' באדר מת משה ולא ידע שבז' באדר ג"כ נולד משה, ויש להבין אם המן הרשע היה כ"כ ידען בתולדות עם ישראל לידע שז' אדר הוא יום פטירת משה, האם לא ידע שנוגד ג"כ בז' אדר, וכפי שמשא אמר בעצמו בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שהיום נולדתי כמבואר ברש"י שם, ובכלל יש להבין מה הענין של מיתת משה ולידת משה למעשה מרדכי והמן.

ויש לבאר בעזה"י עפ"י הגמ' בעירובין [י"ג:] נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, ומקלק מההש"א מהו הלשון "נמנו" אלא הכונה שבמנין התרי"ג מצות יש יותר לאוין מעשין ולכן יותר קל להיכשל באיסור מלקיים מצוה ולכן נוח לו שלא נברא, והנה לפי"ז התורה הקדושה שניתן לישראל הוא דבר שעל ידו קרוב להפסד יותר משכר, וא"כ הקשו המפרשים הלא דוד המלך אמר בתהילים עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, דהיינו התורה שהוא נקרא מתנה, וכן יש הרבה פסוקים שהתורה היה מתנה לבני ישראל וכן הפסוק שהבאנו בתחילה "כי לקח טוב נתתי לכם" ולכאורה לפי הנ"ל דנוח לו שלא נברא משום שיכול להיכשל איך נקרא התורה מתנה ולקח טוב, ותירצו דהן אמת שבעיקר דיני התורה יש יותר לאוין מעשין אבל בתורה שבע"פ והלכה למשה מסיני יש תילי תילי הלכות ומקיימים מצות דרבנן עי"ז וממילא, ע"י קיום מצות דרבנן ושומעין לדבריהם, שפיר יש יותר שכר מהפסד, וזה מדויק בלשון חז"ל [שבת פ"ט.] מכאן מודעה רבה לאורייתא דהיינו למצוות דאורייתא אבל ע"י מצות דרבנן שפיר אין טענת אונס.

והנה אחרי חטא העגל טענו בני ישראל שהיו אנוסים

איתא במלך למד הקב"ה דרך ארץ לדורות שאם יבקש אדם לבנות ביתו מעצים יקח מאילן שאינו מוליד פירות ואל יקח מאילן של פירות, וי"ל הטעם כי אילן שיש לו פירות יש לו תכלית שיאכלו הפירות ויברכו עליהן וגם על ידם אפשר לקיים הרבה מצוות כמו תרומות ומעשרות וכדומה, לכן כיון שיש לו עליה אין להשתמש בו לתשמיש אחרת, משא"כ אילן שאין בו תכלית אחרת מותר ליקח מעצו לבנין בית, וכתב הכתב סופר שזה הפשט עצי שטים "עומדים" כי עץ שיש לו פירות אינו עומד בתכליתו אלא כהולך למעלה דהיינו מצומח נעשה חי ואח"כ מדבר ויש לו תמיד עליה, משא"כ אילן סרק הוא בבחינת עומד שעומד בתכליתו, לכן דוקא מזה יקחו לבנין.

כתב צרנינו צחי הטעם שלא לקחו משי למלאכת המשכן, משום שבא מתולעת שהוא טמא, ובמשכן לא לקחו רק מטהור, והא דמבואר בקרא תולעת שני אין הכונה שלקחו מגוף השרץ אלא מגרגרים שתולעת בתוכו, ובש"ס גנת ורדים [או"ח כלל ב' אות ט"ז] כתב להסתפק אהא דלוקחין משי עבור מטפחת ספר תורה שלכאורה אין זה לפי כבוד הספר תורה ליקח דבר טמא, וכ' אין המשי חשוב כגוף התולעת אלא כיוצא ממנו והוי כעפרא בעלמא ואולי מותר גם באכילה, ולאנן עזרא כתב שתולעת שני הוא משי, ובמלכנואל כתב עוד יותר חידוש להתכלת והארגמן היו כולם ממשי ולא מצמר! ונספר פתיל תכלת [ולחלמו"ר צעל התכלת מלחלמו"ר] כתב דבאמת קשה להבין דברי הרבינו בחיי הנ"ל דהא החילוקן שממנו לקחו התכלת לפי רוב שיטות הוא דג טמא, אמנם מבואר בכריתות דף כ. דדם שרצים ודם דגים והגבים אין בהם איסור דם דאורייתא, וממילא הוכשר למלאכת המשכן, [וע"ע י"ד סימן פ"ג סעיף ה' לענין ציר דג טמא, ובפמ"ג סו"ס פ"ה ופר"ח סימן ס"ו סקי"ד דיש בזה מחלוקת אי דם טמא אסור מן התורה].

כל שיעורי כלי המשכן היו שלמים חוץ מן הארון שהשיעורים היו מחצית, כי חז"ל אמרו למה נמשלה תורה למים מה מים יורדין ממקום גבוה למקום נמוך כן התורה יורד למי שמחזיק עצמו בשפלות, לכן רמז בזה התורה ששיעורי הארון המרמז לתורה יהיה חצי שירגיש תמיד שהוא רק חצי ויש לו השאיפה תמיד להשלים, אמנם השולחן הרומז על פרנסה הוא שיעור שלם להורות שהאדם צריך להרגיש בעניני עוה"ז שיש לו כל הצטרכותו והוא שבע רצון כמה שיש לו, ומודה לה' על מה שנתן לו.

תחלה:

פרש"י מין חיה ולא היה אלא לשעה וכמו שתרגום ססגונא ששש בגונן שלה, וקשה מהו השייכות בין הדרוש שלא היה אלא לשעה להתרגום, ועוד קשה הלא דרך רש"י להביא התרגום מקודם ואחר כך הדרוש וכאן שינה, ותי' הגלון מהר"ל דסקין ז"ל שכל בהמה יש לה שם בלשון הקודש וכן בלשון ארמי, ושמות אלו נקראו מאדם הראשון כמבואר ברש"י בראשית, אבל התחש שלא היה אלא בדורו של משה ולא היה בימי אדם הראשון ממילא לא היה לה שם כשאר בהמות, לכן התרגום אינו על שם העצם אלא להסביר שמיין זה שש בגוונן שלה, וזהו מה שפרש"י שלא היה אלא לשעה והראיה שהתרגום אינו כרגיל ליתן לה שמה בלשון ארמי אלא ענין אחרת, וזה ראייה שלא נברא בימי בראשית אלא לשעה.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:

ידוע מאמר חז"ל [צלאשקין קה'] בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד, דהיינו שכל איש ישראל הוא מקום השראת השכינה, א"כ קשה למה הוצרך לבית המקדש אם יש השראת השכינה בכל איש ישראל, ועוד קשה דהוי סתירה רישא לסיפא דבתחילה אמר ועשו לי מקדש לשון יחיד, דהיינו בית של עצים ואבנים אשר שם יהיה השראת השכינה, ואח"כ כתב ושכנתי בתוכם לשון רבים דקאי על כלל ישראל, אלא הביאור הוא שאם היה השראת השכינה רק בכל איש ישראל, א"כ ח"ו כשיחטאו ישראל ישפוך חמתו עליהם, ובזה שנבנה בית המקדש והיה אפשר לשפוך חמתו על עצים ואבנים ממילא נשאר קיום

לע"נ

הרה"ח ר' דוד אליהו בן הרה"ח ר' יוסף חיים גרינוואלד זצ"ל

לע"נ

הרה"ח ר' בנימין בייטש בן הרה"ח ר' ישראל רוזנבוים זצ"ל

בקבלת התורה, ואין הם צריכים כפרה על חטא העגל, אלא דאם אמת הטענה נמצא דח"ו אין להם דין ישראל, והקב"ה לא רצה שיהיה כן אלא שיתכפרו על החטא העגל וישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא, ולכן צייה להם לעשות המשכן שיהיה כפרה לבני ישראל, ואף שהיה להם טענת אונס מ"מ ע"י קיום מצוות דרבנן, אין להם טענת אונס ממילא נשאר בני ישראל ושוב שייך כפרה על זה ע"י המשכן, וזה ביאור המדרש, ויקחו לי תרומה דהיינו לכפרה על חטא העגל, וא"ת הלא היה להם טענת אונס ולא צריך כפרה על זה משיב המדרש כתיב כי לקח טוב דהיינו שהיה מקח טוב ולא אונס, ועל זה הוסיף צעל הטוריס דאף דבתורה שבכתב יש יותר מ"ע מל"ת, מ"מ באותן ארבעים יום שהיה משה בסיני וקיבל אז כל התורה שבע"פ וכל ההלכות וכו', ממילא הוא לקח טוב כי יש יותר מ"ע ופרטי פרטים של כל המצוות דאורייתא, ושוב הוא לקח טוב והוצרכו לכפרה על חטא העגל.

ענין מחיית עמלק: יסוד המצוה איתא בחינוך מצוה תר"ג שנצטוינו לזכור מה שעשה עמלק לישראל שהתחיל להתגרות במצאתם ממצרים בשעה שהכל יראו מהקב"ה בשמעם הנסים ונפלאות במצרים ובים סוף כמ"ש שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושב פלשת, ובאותו מצב בא עמלק פתאום להתגרות בישראל, ולחמו עמם לא רק מלחמה גופנית אלא שטימאו את בני ישראל בטומאות שפילות כמבואר ברש"י על הפסוק אשר קרץ [הפשט השני עיי"ש], הרי זה מורה על הפתיחות ביראת שמים ויראת העונש, והוסיף החינוך שמשרשי המצוה לתת אל ליבנו שכל המיצר לישראל נעשה שנאו לפני הקב"ה.

מלחמה לה' בעמלק מדור דור, צאלשך הקדוש הקשה על הענין של "מלחמה לה' בעמלק", הלא הקב"ה יכול להפיל אומה שלימה עם השר שלה ברגע ממש, וכאן הקב"ה צריך לערוך מלחמה כביכול לא רק פעם אחת אלא בכל דור ודור, וכתב ליישב בביאור נפלא בכל הענין של מחיית עמלק, והוא בישיע"י כ"ג כתיב ביום ההוא יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה, דהיינו אם הקב"ה רוצה להפיל אומה הוא מפילה השר בשמים ומקדם ואח"כ האומה נופלת, אבל בעמלק אינו כן כי שרו של עמלק הוא השטן והיצר הרע, ואי אפשר להפילו, כי אם מפילו אזי לא נשאר יצה"ר בעולם ושוב אין בחירה, ותכלית בריאת האדם בעולמו הוא שיתגבר על יצרו הרע, נמצא שמלחמת עמלק הוא מלחמה לה' דהיינו עבור השי"ת מלחמת היצר שרוצה לקרר האדם בעבודת השי"ת ואם מתגברים על זה מקיימים המחייט עמלק כראוי, אתו"ד האלשיך הקדוש, ועפ"י יובן למה כתיב במלחמת עמלק והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק, וקשה למה יניח משה את ידו אם בהרמת ידו תלוי כל הצלחת המלחמה, אלא משה רצה להראות שיש בחירה חפשית לכל אחד ואחד, וכיון שמלחמת עמלק הוא מלחמת היצר, יכול להיות לפעמים מצב של יניח ידו ומיד וגבר עמלק, אלא יש להתחזק בכל זמן ובכל עת.

זכור את אשר לך עמלק וגו', צסס הצעש"ט הק' ז"ל מקשים למה מתחיל הפרשה בלשון יחיד, אשר עשה "לך" עמלק, ואח"כ מסיים בלשון רבים, בדרך "בצאתכם" ממצרים ותי' שבא להורות שבשעה שיש ציבור וא' פורש מהם, אזי יכול לשלוט בו עמלק, כמ"ש ויזנב בך כל הנחשלים אחריך, ופרש"י שפלטם הענין, וזה מש"כ התוה"ק זכור את אשר עשה "לך" דהיינו להיחיד שפרש מן הציבור בשעה שהרבים היו בדרך בצאתכם ממצרים, כי אם היה נשאר ביחד עם הציבור אזי כח האחדות היה מונע ומגין מכל צרה וצוקה, אבל הפורש מן הציבור אפשר לשלוט עליו עמלק.

כליוקוטי מהרי"ל כתב זכור את אשר עשה "לך" עמלק, שהם הביאו בכני ישראל הענין של "לך", וביאור הדבר כי האדם נברא שיעשה נחת רוח להבורא ית"ש ולשם שמים ולא לנגיעה עצמית, אבל העמלקים החשיבו את הענין של "לך", דהיינו לחשוב על עצמו תמיד, וזה מה שצריכים לזכור לעשות הכל למען כבוד השי"ת.

למה תיקנו פרשת זכור בשבת קודם פורים ולא בפורים בעצמו, שאז היה מחייט עמלק בפועל על ידי מפלת המן, ועוד מצינו דכתיב זכור את יום השבת לקדשו וכתיב זכור את אשר עשה לך עמלק ובודאי יש שייכות בין שני הזכירות ובאופן הזכירה, וכתב צספר צס משמאל כי יש לחוש שעל ידי מחייט עמלק יתעורר בלב המוחה שנאה ואכזריות וחסרון מידות, אמנם זה אסור, כי השנאה לעמלק צריך לבוא מחמת אהבת השי"ת ולא מחמת שנאה כבושה, לכן בשבת שהוא זמן אהבה ורצון, אז אפשר לקיים מצות מחייט עמלק כראוי, דעל ידי אהבת השי"ת לקדשו, אם זוכרים גודל קדושת שבת קודש, אזי אפשר לקיים זכור את אשר עשה לך עמלק. צספת אמת כתב שבשבת מתגלה מעין עולם הבא ולעתידי לבוא, ומחייט עמלק יהיה בשלימות לאחר ביאת המשיח, ממילא בשבת מרגישים יותר הכח והרצון למחייט עמלק.

צספר מנות הלוי הציא צסס הרוקח שבפרשת עמלק [דהיינו פרשת בשלח וכי תצא] יש קס"ו תיבות, וכן במגילת אסתר יש קס"ו פסוקים, ובהלל הגדול יש קס"ו תיבות, והנה הלל הגדול מתחיל הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו ומסיים ויפרקנו מצרינו כי לעולם חסדו דקאי על מחייט עמלק, ואח"כ נותן לחם לכל בשר שהוא רמז לסעודת פורים ומתנות לאביונים ולשלוח מנות.

צפרקס יוסף העיר למה במצרים כתיב ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, ובעמלק כתיב צא והלחם בעמלק, אלא הענין הוא דבעניני גשמיות יש חיוב של בטחון והקב"ה עוזר, אבל בעניני רוחניות אסור לבטוח שהכל יהיה בסדר, אלא יש לעשות כל פעולות שיהא יכול לעבוד את ה' כראוי, לדוגמא בעניני חינוך, הכל עושים השתדלות שיהיה לבניהם פרנסה ואומנות, ואף שמחוייבין לעשות השתדלות שיהיה לבניו פרנסה כמו שאמרו חז"ל לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה, אמנם אסור לבטוח בזה, ולא יחשוב שמה שהוא יעשה בשביל בניו זה יהיה לו פרנסתו, כי הרבה מאותן שלמדו אומנות אין להם פרנסה, ודוקא אותם שלא למדו ואינם יכולים, הם הצליחו, כמאמר שלמה המלך ע"ה לא לחכמים לחם ולא לנבונים עושר, אלא ההשתדלות הוא חיוב ויש לבטוח בה' שיעזור, אבל כשהדבר נוגע לרוחניות, טבע האנשים שכולם בוטחים בהשי"ת שיהיה לו בן ת"ח ויר"ש ושיינער יוד, ואינו דואג ומטרח להזהיר את בניו שלא יתחברו בחברותא שאינם טוב בשבילו, או שלא יסתכל באותן הביכעלעך הסמאים ר"ל וכדומה, וזה טעות גדול אם חושבים שביניהם יהיו בסדר, כי בעניני רוחניות יש מלחמה כסדר בכל עת ובכל רגע, צא הלחם בעמלק! בכוחות החיצוניים שרוצים לקרר האמונה והקדושה שבלב צעירי הצאן הנחשלים עדיין וצריכים חיזוק ועידוד, ובזה אסור לבטוח בה' אלא להילחם בהם.

איתא צספר תורת משה להחת"ס כי ידוע שבכל שבת ושבט נגוד בשמים ממעל מה שיצא מכח אל הפועל בשבוע הבא, כמו שמצינו בשבת מברכין קודש כל ראש חודש, וכן בשבת שובה קודם יום הקדוש, כי היא מקור הברכה, וענין קריאת המגילה הוא לפרסם הנסים והשגחת הבורא ית"ש, וזה גורם לסילוק הטומאה, מגל"ה ר"ת להעביר גילולים מ"ן הארץ, ושבת קודם פורים מסייע לכווחו של קריאת המגילה. צספר דבלי סופרים ובלה"ק רבי לזוק הנהן ז"ל כתב שבפרשת זכור הזמן להתפלל על הולדת בנים ולהצלחתם שיהיו תלמידי חכמים ויר"ש ובריאים, כי ידוע מרובה מדה טובה, וכיון שמוחין זרע עמלק שבה כח הרע, יש ברכה מרובה להוליד זרע של קדושה, והביא כן מזהו"ק, וצספר תורת אבות מאלמורי סלאניס הוסיף שפקידת עקרות נקרא בתורה בלשון זכירה ופקידה, כמ"ש כ"ו וה' פקד את שרה, ויזכור א' את רחל, ובפרשת זכור קורין זכור את אשר עשה לך עמלק ומפסירין פקדתי את אשר עשה לך עמלק, ועי"ז ממשיכין זכירה ופקידה.

לע"נ

הרה"ח ר' פינחס בן הרה"ח ר' בנימין בינוש וזנבניס זצ"ל

אשר הלך לעולמו לאחר שהזדנך ביסורים קשים ומבלם באהבה בשב"ק פ' שמיני לסדר בקרובי אקד"ט - בניסן תשנ"ז

